

Javaslat a
„Veszprémvölgyi kisvonal”
települési
értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Raffai Csilla

..... (aláírás)

Veszprém, 2021. október 4.
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Túrajó Egyesület
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Túrajó Egyesület, Raffai Csilla
Levelezési cím: 8200 Veszprém, Miklós utca 15.
Telefonszám: 20-824-4675
E-mail cím: info@turajo.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Veszprémvölgyi kisvonal

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és
életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti
környezet	☐ turizmus	

a szakterületi besorolás indokolása:

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- igen
amely nemzetiség:²

x nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Veszprém, Veszprémvölgyi út, régi Csónakázótó melletti vasúti megálló.

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- x települési** tájegységi ágazati

amely értéktár neve: Veszprémi Települési Értéktár

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

A Veszprémvölgyi kisvonal, azaz az egykori Séd-völgyi Úttörővasút a volt Fejes-völgyi

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

² Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

szeméttelep helyén 1958. augusztus 1-jére társadalmi munkában megépült Kittenberger Kálmán Növény- és Vadasparkot kötötte össze mintegy 1 km hosszú keskeny nyomtávú vonalon az 1961. május elsején megnyílt Vidámparkkal, illetve annak a Kiskuti csárda melletti bejáratával. Az Úttörővasút a Vidámpark megnyitásával egy időben kezdett üzemelni, de az egykori Puskás-malom (Betekints Hotel apartman háza) mögötti dolomitszklába vájt, 185 méter hosszú alagút, amely lehetővé tette az utasok szállítását a teljes szakaszon, csak egy évvel később, 1962 közepére épült meg környékbeli bányászok és a helyi lakosság közreműködésével és végül 1963. augusztus 20-án nyílt meg a vonatközlekedés előtt. Az Úttörővasút a Vidámpark részeként minden évben nyáron, illetve jó idő esetén tavasszal és ősszel is, jellemzően májustól októberig működött, majd a Vidámpark bezárását (1970) követően még 3 szeznon keresztül önállóan is járt. A vasúti jegyet két helyen lehetett megvásárolni: a Vadaspark pénztárában, illetve a Vidámpark Kiskuti csárda melletti bejáratánál. Az úttörővasúti szolgálatba a kezdetektől egészen 1969-ig bevonták a veszprémi általános (mai Dózsa, Simonyi és Kossuth) iskolák úttörőit. Kavalecz János mozdonyvezető felügyelete alatt rendszerint 2, legfeljebb 3 fő 6-7. osztályos úttörővasutas kezelte (lyukasztotta) a jegyeket, illetve indította sípszóval a vonatot. Az Úttörővasút 1961 tavaszától tizenkét éven keresztül, de 1970-től már úttörők nélkül, 1972 szeptemberéig üzemelt a helyi valamint a városba látogató felnőttek és gyerekek nagy örömeire. Óriási szerepe van abban, hogy a Séd völgye a XX. század második felében is megőrizte, sőt tovább erősítette rekreációs szerepét Veszprém közösségi életében.

A veszprémi Úttörővasút tervezését és kivitelezését a Magyar Közlekedéstudományi Egyesület 1957-ben önállósodott Veszprém megyei helyi szervezete végezte el. A pálya terveit a pályafenntartási és építési szakcsoport, az első mozdonyokat és szerelvényeket pedig a gépészeti szakcsoport tervezte és készítette el. Szintén az Egyesület irányította 1963-ban, Németh Sándor vezetésével az Úttörővasút átalakítását és bővítését.

A mozdony gyakorlatilag a teljes fent említett időszak alatt üzemelt. Az Állatkerttől a Vidámpark felé menet maga előtt tolt, visszafelé pedig maga után húzta az utasszállító kocsikat. A mozdony az induláskor még teljesen nyitott volt, a vezetőfülkét csak pár évvel később fedték be. A mozdony hossza 3,5 méter, szélessége 1,5 méter. Színezése kétféle szürkéből állt: a világosabb szürke alapszín mellett a díszek és a betűk sötétebb szürke árnyalatot kaptak.

Az utasszállító kocsik kezdetben szintén nyitottak voltak, de hamar felváltotta ezeket az a két hosszú, modern, forgószámolyos kocsik, mely a vasút fennállása alatt végig szállította az utasokat. 1969-ben állt üzembe további négy kisebb utasszállító kocsik, de ezek csupán tartalékszerepet tölthettek be. Ennek oka az volt, hogy – a forgószámolyossal szemben – a kisebb kocsik tengelyei rögzítettek voltak, ezért kanyarban nagyon „pattogtak” és csak lassan lehetett velük haladni. A kisebb kocsikat kizárólag szükség esetén csatolták a mozdony elé, amikor egy nagyobb társaság egyszerre szeretett volna együtt vonatozni és a két hosszabb, forgószámolyos kocsik már megtelt. Egy ilyen kisebb kocsin egyszerre 12 személy fért el. Hossza a mozdonyhoz hasonlóan 3,5 méter, szélessége pedig 1 méter. A kocsik alsó fele sárga, felső része pedig piros színt kapott.

A Séd-völgyben 2017-től vezetett [Vidámpark anno](#) című Túrajó sétán fogalmazódott meg, és később a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Iroda vezetője, Kovács Zoltán koordinálásával öntött formát az a terv, hogy lelkes önkéntesek felkutassák, rendbe hozzák és kiállítsák az egykor Veszprémben szolgált szerelvényeket. A kutatómunka során kiderült, hogy az egykori szerelvényekből a mozdony és két kisebb, fix tengelyes

utasszállító kocsit maradt fenn. Az 1972-ben leszerelt mozdonyt és a két kocsit a néhai Németh Károly mentette és őrizte meg Balatonfüzfőn. Németh Károly, a Baumeister Kft. tulajdonosa annak idején a városi óvoda felújítása során az addig udvari játékként használt kocsikat azzal a szándékkal helyezte biztonságba, hogy később majd felújítja őket. Halálát követően Némethné Károlyi Jolán önkormányzati képviselő nyújtott segítséget a szerelvény Veszprémbe visszaszállításában, ahol végül kezdetét vette a viharvert vasúti járművek felújítása.

A széles körű összefogással megvalósult felújításhoz magánszemélyek, civil szervezetek és cégek – többek között a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Irodája, E-Pannon Kft., Mestertechnika Kft., a Veszprémi Motoros Egyesület, a Bódéért Hagyományőrző Egyesület, a Túrajó Egyesület, a Mozdonyvezetők Szakszervezete, a Colas Zrt., a Strabag Kft., a Víz-Szerviz Kft., a ReGa 2000 Bt. és Bezzeg Zoltán asztalos – saját munkájukkal vagy anyagi támogatással járultak hozzá. 2019 őszén Kádártán tisztították meg a régi festéktől és kezelték le a szerelvények felületét. 2020 elején a lakatosmunkákat végezték el Balatonfüzfőn, 2021 őszére pedig befejeződött a kocsik és a mozdony eredeti színre festése is Veszprémbe. 2021 végén a belső fabútorok és a plexi ablakok beépítése zajlik Szentkirályszabadján. A felújított szerelvények Veszprémbe, a Veszprémvölgyi út melletti Jezsuita templom magasságában, a Séd-patak túloldalán található régi vasúti megálló mellett nyernek elhelyezést.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

A Séd-völgyi Úttörővasút a Vadas és Kultúrpark többi egységéhez (Állatkert, Vidámpark) hasonlóan jelentős helyi társadalmi összefogással épült és működött. 1958 tavaszán a Vadaspark felépítésével, a Vidámpark megnyitásával, és az Úttörővasút elindításával kezdődött az a komplex munka, amely pár év leforgása alatt a Séd völgyének e csodaszép szakaszát újra Veszprém rekreációs és turisztikai központjává varázsolta. Ekkor épült többek között a Csónakázótó, a dolomitsziklába vájt alagút, az egykori kemping, később napközis tábor (most A part alatt játszótér), majd a Gulya-dombi Erdei Motel is. Az egykori Úttörővasút ennek a komplex projektnek csak egy, mégis emblemikus élményeleme volt, amely feledhetetlen élményt nyújtott gyermekeknek, felnőtteknek egyaránt. Emléke ugyan már csak az idősebb korosztály képviselőiben él élénken, a közelmúlt emlékeinek felelevenítése, s a nyomaiban még fellelhető régi Vidámpark felidézése a fiatalabb korosztály képviselőinek is felkelti az érdeklődését. Ezt a nagy közérdeklődést a Veszprémvölgyi kisvonal közösségi összefogásból megvalósuló felújítása is jól bizonyítja.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Magyar Nemzet, 1958. február 5. szerda, 6. oldal: Úttörő-vasutat, állatkertet építenek Veszprémbe

Népszava, 1958. február 5. szerda, 8. oldal: Az ország egy napja néhány hír tükrében

Népszava, 1958. december 6. szombat, 1. oldal: Gyermekparadicsom Veszprémbe

Napló, 1961. május 3. szerda, 1. oldal: Megnyílt a Vidám Park

Napló, 1961. május 4. csütörtök, 8. oldal: Megnyílt a Vidám Park! (Képriport)

Napló, 1961. május 28. vasárnap, 1. oldal: Most már valóban a tiétek!

Napló, 1961. június 16. péntek, 6. oldal: Úttörő vasutasaink

Napló, 1961. szeptember 15. péntek, 6. oldal: A veszprémi úttörővasúton

Népszava, 1961. december 17. vasárnap, 6. oldal: Vasárnapi mozaik

Népszabadság, 1962. január 17. szerda, 3. oldal: Hírek

Népszabadság, 1962. június 14. csütörtök, 10. oldal: Alagúton közlekedik majd a veszprémi úttörővasút

Napló, 1962. augusztus 26. vasárnap, 3. oldal: A nyilvánosság elé kell lépnie a MTESZ-nek

Napló, 1962. október 27. szombat, 11. oldal: Napról napra

Napló, 1963. augusztus 9. péntek, 4. oldal: Veszprémi erdei séta

Népszabadság, 1963. augusztus 22. csütörtök, 1. oldal: Gazdag programmal ünnepelt az ország népe

Napló, 1964. április 15. szerda, 1. oldal: Készülődnek az úttörő vasutasok (Képriport)

Népszava, 1964. április 17. péntek, 4. oldal: Pénteki mozaik

Közlekedéstudományi Szemle, 1964. XIV. évf. 5. szám, 235. oldal: Egyesületi hírek

Napló, 1966. május 26. csütörtök, 3. oldal: Közlekedés és tudomány

Napló, 1966. november 26. szombat, 6. oldal: Nyári vidámságok színhelyén

Sas Tibor, [Kisvasút Veszprém 1970](#) (video)

Túrajó, 2018. május 31., [Vidámpark anno](#) (blogbejegyzés)

veol.hu, 2020. február 6., [Marton Attila: Kiállítják az egykor a Veszprémvölgyben közlekedő kisvonalat](#)

Duna TV, 2020. március 4. 11:03, [Család-Barát magazin, 51. rész](#) (video)

Kavalecz Zoltán és Kovács Tibor Antal szóbeli közlése, 2021. szeptember 14. és 21.

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<https://www.facebook.com/Veszprémvölgyi-kisvonal-20-776780229327051>

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

1. Mozdony (k) a 2 hosszú (j) és a 4 rövid (b) kocsival (Veszprém, 1969, Borbás János)

2. Az egykori Úttörővasút nyomvonal (1971, Veszprém Megyei Levéltár)

3. Úttörővasutasok (Veszprém, é.n., Nagy Lizetta)

4. Mozdony (j) és 2 kocsi (b) Veszprémben szállítást követően, felújítás előtt (Veszprém,

2018. szeptember 26., Túrjói

5. Kocsik felújítás előtt (Veszprém-Kádárta, 2019. október 1., Izbéki Gábor)

6. Mozdony felújítás közben (Balatonfűzfő, 2020. január 31., Balogh Ákos)

7. Kocsik alapozó festést követően (Veszprém, 2021. február 26., Túrajó)

8. Mozdony alapozó festést követően (Veszprém, 2021. március 17., Kovács Zoltán)

9. Kocsik színre festést követően (Veszprém, 2021. június 1., Túrajó)

10. Mozdony színre festést követően (Veszprém, 2021. június 1., Túrajó)

11. Kocsi belső a famunkálatok közben (Szentkirályszabadja, 2021. szeptember 8., Túrajó)

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is

- vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Raffai Csilla mint a Túrajó Egyesület képviselője nyilatkozom, hogy a Túrajó Egyesület jelen adatlapban látható fényképeinek felhasználásához hozzájárulok.

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról